

DZIWNY (2652) *ai*

comp i sup (55 + 16) -dziwniejszy; -ejszy (5), -éjszy (1); -ejszy *OpecŻyw, ZawJeft, SarnStat* (2), -ejszy : -éjszy *Oczko* (1 : 1), -(e)jszy (65). *sup* nã- (9), nãj- (7); nã- *RejZwierz, HistRzym, RejZwierz, SkarŻyw* (2), *ArtKanc, GórnRozm, KochPij*; nãj- *RejWiz, GórnDworz, PowodPr*; nã-: nãj- *PatKaz II* (1 : 4); nã(j)- (11), n(a)- (1), n(a)j- (4).

sg m N dziwny, dziwniejszy, nãdziwniejszy (126). $\diamond$ *G* dziwného (19); -égo (4), -(e)go (15). $\diamond$ *D* dziwn(e)mu (8), -ęmu (1) *MurzHist*. $\diamond$ *A* dziwny, nãdziwniejszy (40), dziwn(e)go (10). $\diamond$ *I* dziwnym, dziwniejszym (77) [w tym: -im (2) *LubPs bb6v marg, RejPos 86v marg*], dziwn(e)m (8); -(e)m *RejPs* (6); -ym : -(e)m *FalZioł* (1 : 1), *BibRadz* (1 : 1). $\diamond$ *L* dziwnym (11). $\diamond$ *V* dziwny (5). $\diamond$ *f N* dziwnã, dziwniejszã, nãdziwniejszã (294); -ã (264) [w tym 4 r. błędne znakowanie] -(a) (30). $\diamond$ *G* dziwnéj, dziwniejszój (82), dziwné (1) *OpecŻyw 9v*; ~ -éj (4), -ej (1), -(e)j (77); -éj *KochPieś, OstrEpit*; -éj : -ej *KochPs* (2 : 1). $\diamond$ *D* dziwnój (41); -éj (2), -(e)j (39). $\diamond$ *A* dziwnã, dziwniejszã (152). $\diamond$ *I* dziwnã (81). $\diamond$ *L* dziwn(e)j, dziwniejsz(e)j (45). $\diamond$ *V* dziwnã (16); -ã (14), -a (1), -(a) (1); -ã: -a *SkarŻyw* (5 : 1). $\diamond$ *n N* dziwné, dziwniejszé, (98) [możę też dziwno w funkcji orzecznika (79) cf DZIWNIE s. 492]. $\diamond$ *G* dziwného, dziwnieszého, nãdziwniejszého (118); -égo (1) *ZawJeft*, -ego (1) *OpecŻyw*, -(e)go (116). $\diamond$ *D* dziwnému, nãdziwniejszému (20); -ému (1), -(e)mu (19). $\diamond$ *A* dziwné (65), dziwného (2); -é (2), -(e) (63). $\diamond$ *I* dziwnym (16), dziwnem (5); -ym *RejPos* (3), *KuczkbKat, RejZwierz* (2), *KochPs, SkarŻyw* (2), *StryjKron, LatHar, WujNT, PowodPr, SkarKaz*; -em *OpecŻyw, RejPs, MurzHist*; -ym : -em *PatKaz II* (1 : 1), *LubPs* (1 : 1); ~ -em (2), -(e)m (3). $\diamond$ *L* dziwnym, dziwniejszym (29). $\diamond$ *V* dziwn(e), nãdziwniejsz(e) (4). $\diamond$ *pl N m pers* dziwni, dziwniejszy (12). *subst* dziwné, dziwniejszé (228); -é (12), -(e) (216). $\diamond$ *G* dziwnych, dziwniejszych (222). $\diamond$ *D* dziwnym (83), dziwn(e)m (3) *RejPs* (2), *RejJóz*. $\diamond$ *A m pers* dziwn(e) (12). *m an* dziwn(e) (4). *subst* dziwné, dziwniejszé (465); -ó (21), -e (2), -(e) (442); -é: -e *Oczko* (2 : 2). $\diamond$ *I m* dziwnými, dziwniejszými (75), dziwnymi, dziwniejszymi (14); -ymi *KromRozm III, GroicPorz, BibRadz, Strum, CzechRozm* (2), *CzechEp* (3), *NiemObr, KlonWor* (2), *ZbylPrzyg*; -ými: -ęmi *GrabowSet* (1 : 1); ~ -ými (5), -ęmi (1), -(e)mi (69). *f* dziwnými (87), dziwnymi (11); -ymi *CzechEp* (4), *CzechEpPORz, ReszPrz, KlonFlis*; -ými : -ymi *RejPs* (2 : 1), *RejAp* (16 : 1), *SkarŻyw* (1 : 2); ~ -ými (1), -(e)mi (86). *n* dziwn(e)mi (14) *RejPs, RejJóz, RejWiz, RejAp, RejPos* (4), *RejZwierz* (5), *WujJudConf*, dziwnymi (5) *KromRozm I, SkarŻyw, CzechEp* (2), *BielSenJoach*. $\diamond$ *L* dziwnych, dziwniejszych (42) [w -ich (2) *LubPs aa5v, PaprUp* 14]. $\diamond$ *V* dziwné (3); -é (1), -(e) (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Niezwykły, osobliwy, szczególny, niecodzienny; mirabilis Mącz, Vulg, PolAnt, Cn; mirificus, mirus Mącz, Vulg, Cn, mirandus, peimirus Cn (1442)* : Rzekłã liżkã dziwny wzor małz/ Kto cię chwali nań fie gniewałz *BierEz S, A2, F2v, Q2v*; Apołtolow świytych ze wlfytkiego ųwiata dziwné zebranié *OpecŻyw 178, 4, 5, 6v, 9v, 17 (14); OpecŻywList C2, C2v; OpecŻywPrzedm C4; OpecŻywSandR nlb 6; PatKaz III 92, 105v, 112v, 115v [2 r.], 122v (10); TarDuch B2v; FalZioł I 17a, 80b, II 12a, III 21b, 36d (8); BielŻyw nlb 4; GlabGad D8v, O5; MiechGlab *7 [2 r.]; BierRozm 8 [2 r.]; WróbŻołt iiv, nn8 [2 r.], 118/129; Głębóci morfkie wołaiã ná fie dziwnemi głófy *RejPs 63v, 121v, 152, 162, 166, 176v (14); RejRozpr D4v, G4v; Dziwni to iaczys gołcie RejJóz O3, A6, A7, C4v, K3, K5v**

(10); *RejKup* Bv, c3, d8, f7v, q4v (14); *HistAl* L7, M5; *KromRozm I* A3v; *MurzHist* T; *Diar* 71; *BielKom* C7, E3; Będę w gorzkości dużej łwey tu dziwne básni łtroił *LubPs* hh6v, A4, A4v, C3, E2, E3 (25); *GroicPorz* cc4, cc4v, ddv, mmv; *GroicPorzRej* C3v; Albo y Wergiliusz gdy wiedzye s przełáie/ Ony dziwne fábuły co ie bábá báie. *RejWiz* 6v; Ptałzkowie rozmáici z dziwnymi fárbámi/ Krzyczá po onych drzewkach/ by gędźcy z lutniámi. *RejWiz* 179v, A4, 2 [2 r.], 2v, 10, 15 (84); *Leop Ex* 8/22, *Iob* 38/37, *Ps* 130/1; *KochZuz* A3; *RejFig* Aa2 [2 r.]; ANáxágorás Mędrzec dziwnymi wywody/ Wywodził/ iáko zyemię rozdziyliły wody. *RejZwierz* 6, A4, 12, 21, 37v, 55 (11); *BibRadz* 4.Reg 4 arg, I 273v, *Ps* 118/129, *Sap* 10/17, II 143d marg; *OrzRozm* E2, I2v, Q4; Arnolff dziwną niemocą vmarł *BielKron* 322v, 8 [2 r.], 25v, 268v, 271, 290 (14); *GrzegRóżn* E2; *KochSat* B3v, B4v; Mirabiles imagines obrepunt in animos dormientium, Dżiwne fántáfiye na oczy lázá łpiącym przes łen *Mqcz* 352c, 77a, 181a, 203c, 208c, 223d [2 r.] (13); *OrzQuin* N2v; *Prot* Bv; *SarnUzn* H6; Lato olme ósmđzieśiáte/ Będzie káždemu bárzo dżiwne *LeovPrzep* Fv, A2, A2v, C3v, H3v; *RejAp* 2v [2 r.], 3v [3 r.], 7v, 16v marg, 47 (59); *GórnDworz* F2v, F7, H2, P4, P7v (11); á komu łie nalepzy y nadziwnieyzy łen będzie dział/ ten wzytek chleb ziedz. *HistRzym* 96v, 25, 27, 30, 36v, 44 (9); Więć ielzće ktemu iákieś dżiwne ziołá ná thy wymyflone łwięťá łwięćili *RejPos* 304v, 3v, 5 [2 r.], 5v, 8v, 9 (147); *BialKat* 206, 313; *BielSat* C4, D2v; *HistLan* D4v [2 r.]; *KuczbKat* 115, 155; Fortuná páni tho ielť bárzo dżiwna/ Swey woley pilna á cencie łprzełiwna. *RejZwierc* 229v; Texty dżiwne á wirłze rozmáite ták łie łie rozmyłláiac czynił. *RejZwierc* 274v, 3, 4v, 8v, 9, 9v (100); *RejZwiercPodw* 183v; *WujJud* A4, A8v, 129v, 146, 221v; *WujJudConf* 242v; *RejPosRozpr* b3; *RejPosWstaw* [143³]v; *BudBib Zach* 3/8; *MycPrz* I [A3], [C]2v; *BudNT przedm* a3; *StryjWjaz* C3v; *CzechRozm* A3v, 48, 61v, 137, 162v (9); *Paprpán* D4v; *KarnNap* F3v; Dżiwne bowiem łá náłzego narodu dowłipy [mira enim sunt nostrae gentis ingenia] *ModrzBaz* 121, 6v; *SkarJedn* 143, 147, 148, 241, 244 (8); wyliczáia wód dżiwnych bárzo wiele *Oczko* 4, 2, 3v, 5, 9, 9v (10); *KochPs* 91, 114 [3 r.], 125, 184, 209; To było w łim nadziwnieyłzego/ łłz będąc ná pułczy wychowány/ bárzo łię łuckim/ rozmownym/ y łágodnym wzytkim gołciom łtáwił *SkarŻyw* 58, 13, 14, 21, 36, 47 (58); *MWilkhist* K4; *StryjKron* 61 [2 r.], 160, 225 marg; Naprzod tedy krotko mowiac/ dżiwna łi łię zda tá łogiká X. K. *CzechEp* 327, 23, 69, 86, 107, 126 (25); *CzechEpPorz* **2v; *NiemObr* 88, 103, 116, 136, 140, 161; *KochFr* 107, 111; *KlonŻal* B2v, C4v; *KochWz* 135; *KochMRot* B3; *WerGołc* 262; *WisznTr* 32; *BielSenJoach* 2; *KochPam* 87; *KochPieł* 7; *PudłFr* 34, 44, 79; To náde wzyłtkie/ dżiwy, nadziwnieyłze było/ że Syná przed Oycem męczono *ArtKanc* E10, A4, A10v, H4v, I3, M17; *BielRozm* 10, 22, 27; Dżiwnych łztuk łudzie wzywáia ku wyłciu ze zbrodni. *GórnRozm* F2 marg, Fv, F2, F4, K3, K3v, Mv; *GórnTroas* 23; *KochWr* 21; *ZawJeft* 35; *ActReg* 56, 100; *Calep* 272b; *GrochKal* 12; *GrabowSet* C3, F3v [3 r.], K, M2v, S2v; *LatHar* 53, 263, 269, 354, 425 (8); *WujNT* 39, 72, 293, 345, 365, 430; *WysKaz* 7, 34; *JanNKar* B2, C3; *SarnStat* 862; Krolowi bárzo łwietne namioty rozbito/ Ktore Indiylká dżiwná páięczyná łzyto. *KmitaSpit* A4v; *PowodPr* 17 [2 r.], 24; *SkarKaz* 117a, 122b [2 r.], 204a [2 r.], 275a, 518a [2 r.], 576a, 577b; *CiekPotr* 71; *CzahTr* E3 [3 r.]; *GoslCast* 52, 57; *PaxLiz* Cv; *KlonFlis* A4, C2v, E3v [2 r.], H2, H2v; *KlonWor* **2, 2 [2 r.], 71, 75.

dziwny w czym (2): *RejPs* 161v; Duch Boży ogárnáł Dawidá/ łz był dżiwny we wzytkich łpráwach twoich. *RejPos* 150v.

W połączeniach szeregowych (3): Iemu iáko człowiekowi krewkiemu zdála fie tá rzecz trudna/ dziwna/ y niepodobna *RejPos* 207v; *CzechRozm* 205; y powiáda rzeczy dżiwne/ nowe/ nieflicháne/ trudne/ y rozumieniu ludzkiemu niepoięte *SkarKaz* 417a.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-a, -e) alegoryja, anjoł, artykuł, aspekt, baszta, baśń (2), bestyja, bieg, (2), bostwo (26), chrobactwo, ciało, cud(o) (22), czaczko, czarowanie, czary, czas (3), człowieczeństwo, człowiek (4), dekret (2), deždż, dom, droga (14), drzewo, duch, дума (3), dwor (2), dym, dziecię, dzieło, dzień, dziw, dźwięk, fabuła (2), fantazyja, farba (5), fatum, figiel (3), figura, filozofija (4), fortel (10), gad, gadka (3), głos (5), głow(k)a (4), gmach, gody (2), gość, granie, grom, gusła (2), imię (10), istność (11), jad, jagodka, jaskinia, jedzenie, jezioro (3), kościół (2), krew, krolestwo (2), krotochwila (4), kształt (21), kwiatek (2), labirynt (4), lekarstwo (4), logika (2), lud, ludzie (6), mąż (6), mni(e)manie (3), modły (6), mowa (5), muzyka (2), myśl (12), nabożeństwo (3), naczynie, narod (5), natura, nauka (11), niewiasta (2), nowina (2), obietnica (15), oblicze, obłok, obyczaj (6), oczy (2), ogień, (o)krasa (2), opinia, owoc, ozdoba, pałac (2), pieśń, pismo, poselstwo (4), poseł, postawa (7), postępek (7), potomek (2), powietrze, praktyka (6), prawo (4), prorocstwo, prze(j)źrzenie (6), przepowiedanie (2), przewisko (6), przyczyna, przygoda (12), przykład, przymiot, przypadek (13), (przy)powieść (6), przyprawa (11), przyrodzenie (6), ptak (2), rada (7), rodzaj (2), rodzenie (2), rozmowa (8), rozmyśl (3), rozprawa (2), ryba (2), rząd (2), rzeka, rzemięsło (4), sąd (pański) (41), sen (11), skutek (3), słowo (18), sposób (6), stan (8), stworzenie (6), stworzenie [= zwierzę] (2), Dawidow (2), sztuka (5), ścieżka, śmierć (6), świadectwo (3), świat (2), święto (3), tajemnica (37), tajemność, tekst, termin, trunk (4), trojakość, twarz, uczynek (7), umysł (2), ustawa (3) węzeł, widzenie (4), wiek (2), wieść (3), wieża, woda, wykręt (3), wymysł (35), wymyślacz (4), wynalzek (6), wyobrażenie, wyrok, wywód (4), wyzna(wa)nie (4), wzor (3), zabobon (2), ziele (2), znak (9), znamię (5), zofistyja, zrządzenie (4), zwyczaj, żwi(e)rz(ę) (5), żywność (2), żywot (12); dziwny barzo (15), wielmi.

Przysłowia: á wważył łobie odmienność fortuny iáko fie oná dziwnym kołem toczy *RejZwierc* 66. Bo dzywne ma miłofcz oczy *RejJóz* D5, D5 marg.

Fraza: »dziwna (jest, zda się) rzecz« = *mirum (est) Mącz*; *mirabile est Vulg*; *mirandum, (per)mirum (est) Modrz* [szyk zmienny] (82): Dziwná to rzecz iest/ iijze wy mowicie/ niewiémy łkad iest/ a on otworzył moię oczy *OpecŻyw* 64, [34]v, 149v, 175v; *PatKaz* II 49; *FalZioł* IV 3c; *BielŻyw* 151; *RejPs* 115, 119, 123v; A ifcie to dzywna rzecz na czo to wynidzie *RejJóz* L5; *RejKup* v6; *HistAl* C4, N3; Bo to v mnye dzywna rzecz/ á przeciw łlowu Bożemu *KromRozm* II b4; *DiarDop* 99, 100; *LubPs* aa3v; *RejWiz* 111 marg, 112, 147, 148v, 152, 171, 180, Dd2; *Leop Ioann* 9/30; *OrzList* b3; A *Lexánder* łwycych wiekow/ dziwna to rzecz byłá/ Ze iego moc y łławá y w obłoki biłá. *RejZwierc* 41v, 103v; *BibRadz* I *4v; *BielKron* 265v; *Mirum est quod non dudum istuc sensisti*, Dziwna rzecz yeft zes tego dawno nie wyrozumiał. *Mącz* 382c, 86b, 343b; *SarnUzn* H4; *LeopPrzep* Av; *Górndworz* H5, P7v, R [2 r.], Cc7v; *RejPos* 16 marg, 270v, 295; Dziwná rzecz iz Mężowie tego dopułzczáią. *BielSat* Dv [idem *BielRozm* 24]; *RejZwierc* 228 [2 r.], [238]; *WujJud* 32, 95v, 226; *WujJudConf* 253; *HistHel* B3; *WierKróc* A2v; Bo y miodu/ y bydłá/ y zwierzu/ y wšelákiego zboża/ dzywna rzecz/ iáko w támtych žiemiách wielką obfitość [*mirandum in modum terrae illae abundant*]. *ModrzBaz* 103v, 28, 35v, 85, 120v, 140v, 142; Dziwna rzecz fię zda/ iłz Pan Bog y ták wpodłycy rzeczách/ wyłuchawa

modlitwy tobie vfaiących. *SkarŻyw* 496, 92, 253, 487, 546, 597; *KochFr* 43; *PudłFr* 75; *BielRozm* 24; *GórnRozm* B4, D3, E3v, G4; *ActReg* 128; *Phil* M; *WujNT* 434; *PowodPr* 31; *GoslCast* 4, 27; *SzarzRyt* D2.

Zwrot: »być dziwny przed oczyma, w oczach« = *esse mirabile in oculis nostris* *Vulg* (1 : 1); *MurzNT* *Matth* 21/42; O iáko dziwna iesteś w oczách náłzych *SkarŻyw* 112.

Wyrażenia: »co, coś, coś dziwnego« (19 : 13 : 1): *BielŻyw* 121; Kołmus v kazuie Pawłowi czofs dziwnego wyflo s Kupcza *RejKup* R; *LubPs* cc4; *RejWiz* 111, 150v, 153, 166; *OrzRozm* A2, Q3; *Mącz* 202d, 223d; *LeovPrzep* C3v, Dv; *RejAp* 47v; Niewiem áby czo dziwnieyszego ná fwiecie być mogło. *GórnDworz* P4, T4v; Ale mądrość iest coś dziwnego/ coś poważnego/ á profito iest z niebá dar Boży *RejZwierc* 146, 42v, 131, 142, 249v; *RejZwiercPodw* 183v; *BudNT* 1.*Petr* 4/12; *SkarJedn* 326; *SkarŻyw* 143, 178; *StryjKron* 275; *CzechEp* 144 *marg*; żeby nas to nie potrzebne pijańftwo do czego dziwnego nie domieściło *WerGość* 261; *ZawJeft* 8; *VotSzl* B3v, Fv; *PaxLiz* D2.

»dziwnym fortelem« (2): *OrzQuin* C4v; Okręty im y Galeri dziwnym fortelem popaliki *StryjKron* 100.

»dziwnym kształtem« [szyk 28 : 1] (29): A ty będziez pan náchwalebnieyfy/ ktory dziwnem kftaltem okázuiesz fwem miłofierdzie twoie *RejPs* 45v, 152, 153v, 160, 203v, 212, 214v; *RejWiz* 34, 45, 46v; *RejAp* 178v, 184v, AA2v, AA4v; *RejPos* 75v, 86v *marg*, 87, 135, 259, 303v, 325v; *RejZwierc* 2v, 156, 201v, 204; *WujJudConf* 65; *MycPrz* II B2v; *WierKróc* A2v; Lowic ón [szatan] nas kftaltem dziwnym/ krążąc iáko Lew frogi/ Ale my ftáraniem pilnym/ nie daymy fię zwieść z drogi *ArtKanc* L19v.

»dziwną miarą« (2): wilkołci ty dziwną miarą wnim był rozgodził/ iż fye ieden żywiól drugim nieprzećiwiał *SienLek* lv, 28v.

»dziwną mocą« (3): Iakos ie wywiódł z Egiptu dziwną moczą *WróbŻołt* O5; *RejKup* k2v; *RejPos* 56.

»nic dziwnego« (7): Od wieku do wieku przepátruie/ y nie máłz nic dziwnego przed oblicznością ie⁶⁰ [et nihil est mirabile in conspectu eius]. *BibRadz Eccli* 39/24 [25] [*przekład tego samego tekstu BudBib*]; *OrzRozm* Q3 *marg*; Non mirum fecit uxor mea, si hoc aegre tulit, Nie fie dziwnego nie dopuściłá iż tego zá dobre nie przimowáłá. *Mącz* 223c; *RejPos* 270v [2 r.]; *BudBib Eccli* 39/24 [25]; *SkarŻyw* 456.

»dziwnym obyczajem« = *miris modis* *Mącz* [szyk 24 : 2] (26): Bo ten plaftir dziwnem obyczaiem goij kołci złamane. *FalZioł* V I16v, I 119d; *WróbŻołt* B6v, I6v, X2; *RejPs* 113; *HistAl* Lv; [czart] gđzye może dziwnymi obyczáyami ludźye zwodzi. *KromRozm* III A6v; *BibRadz Ps* 17 *arg*, *Act* 9 *arg*; *BielKron* 112, 120v, 367, 452; *Mącz* 459c; *OrzQuin* Yv; *KuczKat* 180, 275, 390; *WujJud* 70, 71v; Náđ to/ dziwnym obyczaiem bywamy fpoieni *RejPosRozpr* c; *RejPosWstaw* [41³]; *KochPs* 162; *SkarŻyw* 108; *SkarKaz* 205b.

»dziwną (jest) rzecz« = *mirum, mira a. miranda res, miraculum, mirandae res* *Mącz*; *spectaculum magnum, res magna, digna admiratione* *BartBydg* [szyk 74 : 35] (109): *BierEz* Cv; *OpecŻyw* 54, 151; ij przyšfedł ku dziwnému zrozumieniu rzeczy dziwnych *OpecŻywPrzedm* C4; *PatKaz* II 72v; *BartBydg* 147b; *FalZioł* IV 18a, d, 23d, 56b; *GlabGad* D8v; *BierRozm* 15; *WróbŻołt* 130/1, rrv; *RejPs* 71v; *RejKup* m7v; *MurzHist* Tv; *DiarDop* 99 [2 r.]; GDy fyná fwego yákyemu náuczycelowi rodzicy na

náukę wolą máyą dáć á zlecić/ nyechay rozumyeyą/ iż rzecz dziwną á trudną łoby záczną. *GliczKsiąż* L3v; *LubPs* D3, H4, I3, I3v, P6, Q4v, Z2; *RejWiz* A7, 85, 114v, 127v, 144 [2 r.] (9); A vczynil Pan dziwną rzecz [et faciet Dominus mirabile] miedzy máiętnością Ifráelłką/ y máiętnością Egyptłką *Leop Ex* 9/4, *Iob* 9/10, *ZZ3v*; *BibRadz* 1.Reg 6/6, 4.*Esdr* 3/8; Dziwne tu rzeczy od ciebie słyżę *OrzRozm* D4v, O2; *BielKron* 46v, 105v, 116v, 139, 322v, 442, 455v, 466v; *KwiatKsiąż* D4v; *Mącz* 55a, 151a, 223c [2 r.], d, 250d, 458b; *RejAp* 191, Cc4v; *GórnDworz* P4, Dd4; *HistRzym* 44, 55; *RejPos* 12v, 16, 35v [3 r.], 38v [2 r.], 73 (17); *BiałKat* 11; *GrzegŚm* 17; *HistLan* C3; *RejPosRozpr* b4v; *CzechRozm* 205; *Oczko* 4v, 5v, 9 [2 r.]; Rozgłósi fię rzecz oná dziwna po mieście. *SkarŻyw* 341, 15, 113, 179, 207, 251, 277, 583; *CzechEp* 336; *WerGość* 228; *Calep* 753b; *OrzJan* 20; *LatHar* 263; *SkarKaz* 417a [2 r.], 580a; *KlonFlis* Hv; Vacuna nići przędłá baykámí fię báwiąc, Dziwne rzeczy, y pewne y niepewne práwiąc. *KlonWor* **v.

»dziwnym sposobem« [szyk 14 : 1] (15): *MurzHist* C4v; Vczynil też y dwie mákowki á kápítelle [...] a ná kxtałth y podobieństwo sieći yłáncułłkow łpółem miedzy łobą dżiwnym łpółobem poplećione [miro opere contextarum]. *Leop* 3.Reg 7/17; *BielKron* 285v; *GórnDworz* Ff5v; *Strum* G3; *CzechRozm* [157], 163v; *SkarŻyw* 574; *CzechEp* 177; *GórnRozm* E2, I4; *GrabowSet* Y2; Ale y ziemiá nie iest bez łwoiéy ozdoby/ Bo y tę Bóg ołzłáhcłil dżiwnémi łpółoby *KochFragJan* 22; *SkarKaz* 576b; *GosłCast* 32.

»dziwną sprawa« = *mirabilia opera Vulg*, *PolAnt* [szyk 157 : 19] (176): *OpecŻyw* 9v; *MiechGlab* *6; Wtem pńálmie lud wierny wyznawa dżiwné łpráwy bółkie *RejPs* 172v, 99v, 104, 114, 131v, 137v (23); *RejJóz* C2, C3v, K6, L8, M8v, N4, O5v, P6v; *RejRozm* 392; *RejKup* b4v, C, 13v, o4, x4v; *MurzNT* 103v; *BielKom* G; *LubPs* E3, Lv, R5, Y marg, aa3v, aa5, aa 5v; Przybieglá druga páni z dżiwnémi łpráwámí/ S piéknémi á nie z náłzey zyemie połtáwámí. *RejWiz* 32v, A9, 1v, 2v, 3, 19v (28); *RejZwierz* A6v, 1, 50, 70; *BibRadz* Ps 134 arg, 144/5; *BielKron* 133v, 282v; *Prot* C2v; *RejAp* kt, 3 [2 r.], 51 v [3 r.], 52v, 55 (24); Przypátruyże fie tu łpráwie dżiwnéy thego Pána łwoiego *RejPos* 259v, 32v, 34v, 66v, 114v, 115v (32); *BiałKat* 333v; *GrzegŚm* 41; *RejZwierc* 2v, 3, 3v, 12, 14v (16); *KochMon* 23; *BudNT Apoc* 15/3; *CzechRozm* 52, 178v, 210v [2 r.]; *KochPs* 69, 140; *SkarŻyw* 15, 527; *BielSen* 19; *ArtKanc* F6v; *WujNT Apoc* 15/3; *GosłCast* 26, 69; Máłz wagę/ treti/ łáwy/ dżiwné łpráwy/ Rozne zábáwy. *KlonFlis* H2; *SzarcRyt* Av.

»dziwną sprawa [= umiejętnócią, uczynkiem]« [w tym: za dżiwnými sprawaми (1)] (15): ábowiem to łnadz powinni y nieme zwierzétá y ptacy zá dżiwnémi łpráwámí iego *RejPs* 217, 125v, 152v; Rozmaicies wńyżtki łtany/ dżywną łpráwą rozdziłil *RejJóz* C3v; *HistAl* G3; *KromRozm I* F4; *RejWiz* 29, 144v; Blizu miáłtá Kórtyny iest on zacny Lábirint ktory vdziáłłł Dedalus w kámiennéy gorze dżiwną łpráwą. *BielKron* 273v; *RejAp* B2, AA8v; *RejPos* 158, 159, 240v, 280.

Szeregi: »dziwny a prawie boski (a. mało nie boski)« (2): Y opowiedác nam raczy dżiwné á prawie Bółkie miłóšierdzye łwoie. *RejPos* 246; *KuczbKat* 100.

»dziwny, (a, i) chytry (a. pokryty)« [szyk 6 : 1] (7): *Mącz* 202d; *RejAp* 82, 112v, 115; áby fie ná potym w czym nie obłádzili/ a iżby fie zá tym márnym łwiátem y zá chytremi á dżiwnémi wymyłły á wynaláłki iego/ nie vniełli dáłeko od niego. *RejPos* 187, 116; *CzechRozm* A3.

»dziwny a dziwny« (4): *RejPos* 306; A tak dziwnych á dziwnych przypadkow/ niżli fie dobrze przypátrzyfz figlom dworfkim/ będzie około ciebie. *RejZwierc* 25v, 50v, 111v.

»dziwny a inakszy« (1): á fámi łobie wymyfláli á wynáydowáli dziwne á inákfze y modły/ y poftháwy/ y pofty/ y vbiory/ y ine dziwne rzeczy. *RejPos* 200v.

»dziwny, (a, i) (żadnym rozumem) nieogarniony (*a.* niewyrozumiany, *a.* nierozumny, *a.* nad rozum ludzki)« [szyk 15 : 2] (17): Dżijs też ieft fwięto ducha fwięte⁸⁰/ dlá dziwné a nierozu^mné fprawy ciała fyna bożego *OpecŻyw* 9v; Ktory czyni wielkie rzeczy/ y nie ogárnione/ y dziwne [*qui facit magna et incomprehensibilia et mirabilia*]/ ktorym niemáfz liczbj. *Leop Job* 9/10; *RejAp* 47v, 51v, 129v [2 r.], 161v *marg*, 197, *Dd4v*; *RejPos* 160v, 252v, 271v, 304v; Iedni kámienie kuia/ drudzy rozliczne drzewá ciefzą/ wymyfláiąc dziwne á nád rozum ludzki budowánia. *RejZwierc* 70v, 8v, 11v; *WujJud* 71v.

»(nie) dziwny a (ani, i) niepodobny« (6): Tákże ini duchowie co thám przy nim trwáią/ Dziwne á niepodobne przyrodzenie máią. *RejWiz* 119; *RejPos* 270v [2 r.], 271v, 273; *SkarKaz* 419b.

»dziwny, (a, i) niesłychany« [szyk 8 : 2] (10): *MurzHist* Tv; *DiarDop* 99 [2 r.]; *LeovPrzep* D; *CzechRozm* 58v; *KochPs* 69; Ogládały ty oczy moię rzeczy dziwne/ nigdy niesłychane/ áni tak dálece fpodziewáne. *SkarŻyw* 113, 245; *CzechEp* 302; Paradoxa - Dziwne a nieslichane rzeczy. *Calep* 753b.

»dziwny a (i) niewymowny« (2): Dżiwnym á niewymownym kftałem/ nie dżieie fie nie ná świecie mimo wolá Bożą *WujJudConf* 65; *SkarŻyw* 583.

»dziwny a niewymyślony (*a.* nie łudzkiego wymysłu)« (2): *RejAp* 20; Tám był on kofcioł ie⁸⁰ od Sálomoná dżiwnym á nie łudzkiego wymysłu kofztem zbudowány y ochędożony *RejPos* 195v.

»dziwny a niewysłowiony« (1): O fprawy dżiwné/ á niewyflowioné/ O myśli w twárdéy nocy zámknioné. *KochPs* 140.

»niezwyczajny i dziwny« (1): tego dnia ktorego kánonizowan w Lifybonie gdzie fię rodził ludzie wżyfcy niezwyczáyne y dziwne wesele zięło *SkarŻyw* 546.

»dziwny a (i) osobliwy (*a.* osobny)« [szyk 2 : 2] (4): á ktore [*anioły*] też potym ozdobił y ofláchcił/ ofobliwym á dżiwnym mocy y łálki twoiey dárem. *KuczKat* 20; *WujJud* 263; *SkarJedn* 258; Obyczay przyzwánia tych Krolow bárzo ieft ofobny y dżiwny. *SkarKaz* 517b.

»dziwny a skryty (*a.* zakryty)« (2): Otoż tu małz iuz to pewne pímo zołtháwione od Ianá fwiętego tych dziwnych á zákrytych táiemnic Pánfkich *RejAp* 2v, 54.

»dziwny, (a, i) subtylny« [szyk 2 : 1] (3): Ale ieśliże ieft duch dziwny á subtylny/ Chce też áby y flugá był z nim nieomylny. *RejWiz* 115, 147v; *LeovPrzep* D.

»dziwny, (a, i) tajemny« [szyk 5 : 1] (6): Okrom tego wżitkiego ieft iey natura barzo dziwna y tajemna *GlabGad* I7v; *LubPs* aa5; *LeovPrzep* F3; *RejAp* AA2v; *RejPos* 303v; *RejZwierc* 197.

»wielki [= *niezmierzony*], (a, i) dziwny« = *magnus et mirabilis Vulg*, *PolAnt* [szyk 12 : 1] (13): Iezu kthorys wczynił wielkhe dziwne ziemie [*lege: drzenie albo drzenie ziemie*] kiedys z martwy wftał. *TarDuch* C7; *MurzHist* I4; *BielKron* 139; *RejAp* 127v; *BudNT Apoc* 15/1, 3; *CzechRozm* 178v; *SkarŻyw* 251; *KolakSzczęśl* Cv; *WujNT Apoc* 15/1, 3; Lecz ieft inny wieczny z Oycá rodzaj Pána náfzego wielki y dżiwny *SkarKaz* 484a, 484a *marg*.

»dziwny a zawikłany« (1): A ták dziwny fwiát a zawikłány zówždy fżumi á huczy około łbow ludzkich *RejZwierc* 100v.

a. N sg f w funkcji rzeczownikowej: »dziwna« = *dziwna rzecz, coś dziwnego*; *mirum Modrz* (37) : *MurzNT* 126; *LibMal* 1554/188v; A to ielt naydziwnieyfza/ iż by nawięcey miał/ Iełfcze nie znam żadnego/ áby ná tym przeftał. *RejWiz* 184v, 110v, 118v, 145v, 165; *RejFig* Aa2; *Prot* D; *SarnUzn* E8v [2 r.]; V mnie to bárzo dziwna pánie Wapowłki/ coś W. M. o gniewie w miłości powiedział *GórnDworz* C5, N7v; *RejZwierc* 158v; *BudNT przedm* b6; *CzechRozm* 31v, 64, 203, 255; *ModrzBaz* 78; *ModrzBazBud* ¶5; *Oczko* 23v; *SkarŻyw* 1391; *CzechEp* 59, 86, 138, 159, 191, 192; *NiemObr* 130; *KochPij* C2v; Bo/ zaż nie dżiwna/ iák tá wiára w fercu wftawa/ Gdy fłyzym/ że fię dżiśia/ Bog człowiekiem sftawa *GrabowSet* K; *PowodPr* 64; dżiwna będzie ielli Nie ielt to fukniozdżiercá nocny, álbo iáki Subtylny rzeżymiéłzek *CiekPotr* 67, 16, 38.

Wyrażenie: »dziwną w oczach« (1): Zbrákowáli kámieniem budownicy/ ktory sftał fię ná głowę węglową: od Iehowyc fię tá ftála/ á dżiwna to w oczách náłzych [est mirabile in oculis nostris *PolAnt Ps* 117/22] *CzechEp* 285.

2. Nadprzyrodzony, cudowny; prodigiosus *Mącz, Cn*; permirus *Calep, Cn*: mirabilis *Vulg*; inter monstra numerandus, monstri similis, monstrifer, monstificabilis, monstrosus, portentosus, prodigialis *Cn* (257) : O dżiwnéż to bylo narodzenijé *OpecŻyw* 16, 14, 24v [2 r.], 172v; *OpecŻywSandR* n1b 5v; *PatKaz I* 12v; O tocz począczye bylo nachwalebnyeyfze y nadzywnyeyfze *PatKaz II* 73, 20v [2 r.], 32 [2 r.], 34v, 43v, 49, 49v, 72; *PatKaz III* 104, 114; *TarDuch* D5; *MiechGlab* 71; y będę wfpominał na dżiwné vcżynki twoie [mirabilium tuorum] miły panie ktores od pocżátku czynił. *WróbŻółt* 76/12; *RejPs* 216v; *Leop Ps* 39/6; *BibRadz I* 31 [2 r.]; *Mącz* 324d; *RejAp* 400; *HistRzym* 134v; IVżeś tu fłyział y dżiwné zwiáftowanie y dżiwné národzenie tego człowieká fwiętego *RejPos* 296v, 15, 16v [2 r.], 28v, 29, 87 (18); *GrzegŚm* 48, 62; *CzechRozm* 164; *SkarJedn* 326; Dżywné fą czyny/ dżiwné fpráwy Twoie: to prózno: tyś bóg práwy. *KochPs* 129, 203; O náwroceniu dżiwnym wielkiego Apoftoła Páwła S. kazanie krotkie. *SkarŻyw* 79, 79, 107, 243 [2 r.], 397, 453 marg (11); *ArtKanc* B2; *Calep* 785a; *LatHar* 493, 586; Tę gorę Piotr ś. zowie gorą świętą/ dla tego dżiwnego ná niey przemienienia. *WujNT* 71, przedm 32, *Act* 9 arg, s. 440.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-e) chleb, czyn (2), drzewo, narodzenie (13), nawiedzenie (2), nawrocenie (5), objawienie, pocżęcie (18), porodzenie, postępek (4), przemienienie, przyście (4), skutek, uczynek, widzenie (3), (w niebo)wstápienie (4), wybawienie (2), wyjęcie, wyście (2), wyzwolenie, zacżęcie, zjawienie (2), z martwych wstanie, zrzáczenie (boże) (4), zwiastowanie; dżiwné barzo (3).

Wyrażenia: »coś, co dziwnego« (3 : 2): *BierEz* Nv; obacżyli iż fie coś nowego á bárzo dżiwnego národzić mufiáło/ fżli zá oną gwiazdą áż do żydołtwá *RejPos* 35, 19v, 35v, 204v.

»dziwna rzecz« = ostentum, prodigium *Mącz*; mirabilium *Vulg* [szyk 8 : 4] (12): Spiewayćie panu bogu piołnkę nową/ boć dżiwné rzeczi fprawił [quia mirabilia fecit]. *WróbŻółt* 97/1; *Leop Ps* 144/5; *BibRadz Is* 25/1; *Mącz* 324c, 445c; *RejPos* 150; *Bernat* ś. náuczá/ iłz nigdy [Józef] oniey złego mniemánia nie miał: ále dla wielkiej vcżćiwości/ iłz fię onych rzeczy dżiwnych przelękl/ vciekác od niey chćiał *SkarŻyw* 243, 527, 528 [2 r.]; *GrabowSet* K; *LatHar* 627.

»dziwna sprawa (pańska a. boska, a. boża)« = *mirabilia Vulg* [szyk 149 : 5] (154): Iż dziwne Ią
fprawy boze a kazdemu przyflufie onich rozumiec. *RejPs* 159 *marg*, 114 [2 r.], 137, 137v, 166 *marg*;
RejJóz B6v [2 r.], O7, O7v, O8 [2 r.]; Onić ták dziwne fprawy Pánfkye thám widáli/ A w onych
głębokoſcyách cudá yego ználi. *LubPs* Y5, Cv *marg*, E2v, M3v, P2, R2, R5; *RejWiz* 87v, 107, 132v,
143v; *Leop Iob* 38 *arg*, *Ps* 74/2, 106/15, 21, 31, *Eccli* 42/17; Potym towarzysfz moy dżiwował fie
themu zem nigdy nie iadał/ y wżytkim opowiadał dżiwną fprawę Boſką we mnie. *BielKron* 459v, 2;
RejAp 3 [2 r.], 129v, 188; Iáko y tu Ewanyeliftá piſze/ iż zbiegáli fie do niego/ widząc ony dziwne
fprawy iego/ á ony dziwy ktore czynił nád niemocnymi onymi. *RejPos* 81; Słuchay co Zuzánná
[czyniła] będąc wyzwolona przez dżiwną fprawę s fądu okrutnego. *RejPos* 306v, 5 [2 r.], 9 [2 r.], 10,
10v, 16v [4 r.] (98); *BiałKat* 31; *KuczbKat* 10; *RejZwierc* 1, 1v, 9, 125v, 126 (11); *CzechRozm* 144v,
155; *KochPs* 12, 36, 129, 132; wiele fię ziącháło ludzi pogánfkich do Hieruzálem/ fłyfząc o dżiwnych
fprawach Páná Iezuſowych/ y wkrzeźzeniu Lázárzá *SkarŻyw* 384; *GrabowSet* H3.

»dziwną sprawą« [w tym: za dżiwną sprawą (2)] (12): A dżiwną fprawą wyzwoliłeś miły pánie lud
twoy potomki przełożonych twoich *RejPs* 113; *RejWiz* 113v; Dawid będąc iefzcze niedoroſłkiem/
zá dżiwną fprawą Pánfką/ zábił Goliazá onego *RejPos* 18v, 34, 56, 132, 140, 305; Iáko ie pothym
dżiwną fprawą przywiódł do obiecáney ziemi. *RejZwierc* 204, [203]v, 204. *SkarJedn* A6.

Szeregi: »dziwny i cudowny« (1): WSzechmogący y wieczny Boże/ ktory íam dżiwnych y
cudownych rzeży dokázuiefz/ rácz opátrzyć fługi twoie *LatHar* 627.

»dziwny a nieczłowieczeński« (1): A ták w tey kráinie iefzcze byli pogáni/ iedno iż wżdy
iuz fłycháli że fie coś nowego á bárzo dżiwnego w żydoſtwie zyáwiło/ á z dżiwnymi a z
nieczłowieczeńskimi fprawami. *RejPos* 204v.

»dziwny a niebieski (a. nieziemski)« (2): *RejPos* 19v; Ták vmieráiąc práwie/ miał dziwne á
niebieſkie náwiedzenie. *SkarŻyw* 167.

»dziwny a niewymowiony« (1): á iż íeft od wiekow dziwne á nie wymowione wyſcie iego *RejPos*
346.

3. *Godny podziwu, widzenia, uznania, czcigodny; admirabilis Calep, Vulg, JanPrzyw, Cn; mirandus*
Mącz, Cn; mirabilis Vulg, PolAnt, Cn; admirandus Calep, Cn; dignus spectatu, visendus Cn (84) :
Zdrów bądź [Jezu] też wielmi dżiwny/ wflechmotzny ij fliczny/ piękny ij miłoſny a wflytek lubiezny.
OpecŻyw 18, 33; *RejPs* 71, 193v; *KrowObr* 171v; On [Bóg] początku ni końca nigdy mieć nie będzie/
Iego dżiwny Máieſtat iáko fławny wżędzye. *RejWiz* 52v, 36, 36v, 131, 152v *marg*, 154v (8); DŻiwny
to był Infulát/ on fławny Tomicki/ Práwie ítany duchowne/ ozdobił był wżytki. *RejZwierc* 55v,
3v, 25v, 43v, 49v, 50, 59; *BielKron* 284v, 295v; *Mirandus, Dżiwny/ godny podziwienia. Mącz*
223c; *RejAp* 2v, 46v, 48v [2 r.], 94v, 128 (8); *Dziwnyſ thy miły Pánie/ á dziwne wżytki fprawy*
twoie. *RejPos* 149, 16, 16v [2 r.], 33, 36v (13); *RejZwierc* 10, 13v, 172, [203]; Aby ták otworzyli
vftá pogánom/ ku wyſławiániu mocy fałefznych báłwánow/ chcąc vcżynić na wieki dżiwnym Krolá
iákiego ſmiertelnego [et magnificaretur rex carnalis in sempiternum]. *BudBib Esth* 14/9 [7], *Ps* 67/35
[36]; *CzechRozm* 175v; *SkarJedn* 400; *KochPs* 94; nocy iedney/ vyrzą iáwnie wielki poczet pánienek
vbránych wdżiwne piękne ízáty *SkarŻyw* 70, 2, 15, 180, 242, 243, 491; *Calep* 25a, b; Gdyż rzeczom
czáfy ítárość przynoſzą/ które zá wielkoſcią lat dżiwnieyfz y ſwiętfz bywaią miáné [quae numero

annorum admirabiliores et sanctiores habentur JanPrzyw 41] SarnStat 941; Bo mi fię dziwnieyfy zda w tych iáłleczkách/ á niźli w chwale niebieskiej. SkarKaz 489b, 577a, 609b; SkarKazSej 657b, 669a.

dziwny w kim (7), w czym (1): Dziwny ieft pan bog w fwiętych twoich [Mirabilis deus in sanctis suis] WróbŻółt 67/36 [przekład tego samego tekstu RejPs 131v, SkarŻyw 321, 393, ArtKanc A 13v]; RejPs 131v; BudNT 2.Thess 1/10; SkarŻyw 321, 393; ArtKanc A13v, F19; WujNT 2.Thess 1/10.

W połączeniach szeregowych (6): y názwano będzie imię iego/ Dziwny [admirabilis] Rádny/ Bog/ Mocny/ Oćiec przyfflego wieku/ Kxiążę pokoiu. Leop Is 9/6 [przekład tego samego tekstu] RejPos 15, 33v, 142, 179; LatHar 553.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-a, -e) Bog (10), brat, hetman, krol (2), krolowa, ksiązę, majestat (13), Mesyjasz, Pan, (13), panienka, panna, patryjarcha, prorok (2), serce, sługa, sprawca (3), syn (boży) (2), szaty, ubior, wymowca, zakonnica; dziwny wielmi.

Szeregi: »dziwny a niewyrozumiany« (1): iáką vftáwicźnie cześć á chwałę dawáią onemu dziwnemu á niewyrozumiánemu Máyeftathowi Páńfkiemu RejAp 101v.

»dziwny i spaniły« (1): Pan Chrifus dáleko dziwnieyřą y fpánilřą ofiárę vftáwił: odmieniwřý ofiárý/ á miáfto zábiiánia bydląt/ řam řiebie ofiárowác rořkazał. WujJud 149.

4. Wyszukany, przesadny, wymyřly (75) : Zař dziś nie dziwne potráwy A z wielkim kofřtem przypráwy Afz czáfem owi co fiedzą Nie záfwdy wiedzą co iedzą RejRozpr G2v; LudWieř A4; Bos ty o Zakon by trořfky Niedzbał [z]/ řtrojácz dziwne ffořfky RejKup dd3v, m3; W onych dziwnych pfřoćinach/ á w onych vbiorzech/ Częgo fie táf náfátrzy/ kto bywa przy dworzach. RejWiz 153, 4, 15, 25 [2 r.], 26v, 27 (15); RejAp 170v (2 r.), BB4v; Phryne białagłowáf piękna/ połóżyłáf fie podle niego/ vřýwáiac dziwnych przyřmákow/ [...] áby fie mógl ku miłofći záfalić GórnDworz Aav, P4; RejPos 56, 70v, 133v, 200v, 280, 298v; Nuř záfię czo owych náftáf dziwnych pontalikow/ feretow/ řmálcowánych řáńcuřzkow/ pfřtrych bieretkow z rozlicznemi czętkáfmi. RejZwierc 57v, B4, 17, 50v, 53, 57 (35); WujJud A8v; A wřzakći mię do řiebie prořł na wefele Sáfřiad/ á ia dziwny řtroy widzę w tym tu kole Niewieřćiey plći/ á řadney Polki tu nie baczę ZbyłPrzyg A2, A4, B3v.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (-a, -e) bałwochwalřtwo, barwa, biesiada, cecha, chobot (2), czuha, delija, falsruha, fofřki, hanszłak, jedlo, kolet, kroj, kroki, ksztáf, malowanie, muchry, obercuch, obřarřtwo, picie, płaszcz, pojazd, pořmisek, pontaliki, postawka, potrawa (4), przezwisko (5), przyprawa, przysma(cze)k (14), přtrociny (3), rzecz (2), sajan, skoki, smak (2), stroj (3), strzępki, szata (4), sznur, sztuka, tkanica, ubior (10), warřat, wřřępek, wzor(ki) (2), złotořław.

Szereg: »dziwny a wymyřly« (6): A tu fie dokończyły řlawne kroleřtwáf potomkow Dawidowych/ [...] dla ich dziwnych á wymyřlnych bałwochwalřřw/ teř y dla řákomřřw/ cudzořłřtwáf BielKron 91v; RejPos 319; A iákofř tu poćiřwym řywotem zwáf moy miły brácie tháfkie dziwne á wymyřlne obřárřřwáf? RejZwierc 61 v, 70, 70v, 260v.

5. Dziwaczny, wynaturzony, nienaturalny; monstrosus Mącz, Calep, Cn; monřifer, portentosus Mącz, Cn; distortus, monřificus Mącz; inter monstra numerandus, monřri similis, monřrificabilis, prodigialis, prodigiosus Cn (46) :

a. O cechach fizycznych (32) : GlabGad L5v; w Iuchrze niemař żadnych ludzi dziwnych ze plimi głowami, albo o iednym oku albo o dwu głowach. MiechGlab 63, *7v; LudWieř A4; HistAl

M2, M8; *RejWiz* 86v; á niewiálthy niemocne przyrodną niemocą będą rodzić dziwne pothwory [parient monstra] *Leop* 4.*Esdr* 5/8; *GrzegRóżn* F4v; Monstrosus, Dziwny/ dziwnego xtałtu/ łzpátny/ łzkárady. *Mącz* 231c, 231c [3 r.], 445d, 459c; *RejAp* BB2v; *WierKróc* A4; *SkarŻyw* 355; Coż ieft przebog/ duch/ czy mára? Dziwnac iákaś Boża łtworá. *MWilkHist* K4, K4; *StryjKron* 345 marg; *ReszPrz* 8; *PaprUp* I4v; *Calep* 673a; Choćem dziwnéy połtawy/ choć włytek kołmáty/ Vmiém łie tóz zálécíc/ chociażem rogáty. *OstrEpit* A3; *KmitaSpit* B2; *CzahTr* L3v; *GosłCast* 25; Ale kto zmyślił przeciwné dubáfy/ Szkutę y do niey ták dziwne kuláfy *KlonFlis* C4.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny(-a, -e, -i) bestyja, ciało, cielec, gadzina, głowa, kulasy, ludzie (3), martauz, maskara, pokraka, postawa, potwora (stwora) (6), rzecz (2), syn, szarancza.

Wyrażenie: »co, coż dziwnego« (1 : 1): Mącz 231c; Przebog brácia/ coż dziwnego? Przyłzło do nas tákowego. Przededrziw pozamykáne Nágie/ á zwierzchu czerwone. MWilkHist K4.

Szereg: »dziwny a potworny« (1): Ale dziwne á potworne to óyáło bédzye o dwu głowách. KromRozm III Mv.

b. *O cechach charakteru: szalony, okrutny, dziki, popędliwy, niepowściągliwy; ferus Calag (14) : Tu łą dziwni w tey piwnicy/ Szalonych łbow rzemięłnicy. RejZwierc [238]; A między inszymi opifuiąc Antyochá warcholá dziwne⁸⁰ y tyránná okrutnego CzechEp 366; Calag 571a.*

W połączeniach szeregowych (3): GliczKsiąż G2v; Także gdy wilki/ owce/ lwy/ łámpárty/ y ćielęta miánuie/ nie rozumie też tego/ o źwierzętách y bełtyiách: ále o ludziách rozmáitych/ y frogich y ćichych/ y okrutnych y podłych [...] dziwnych y nie okroconych. CzechRozm 114; áby pod iedynem Pálterzem/ [...] zgodnie y łpokoinie żyć mogli: obyczáiw łwych dziwnych/ grubych/ łprołnych/ bydlęcych/ bełtyálnych/ poprzełtawłzy. CzechRozm 114.

W charakterystycznych połączeniach: dziwny (4) ludzie, ociec, rodzice, rozbojnik, rzemięłnik, tyran, warchol (2).

Szeregi: »dziwny a popędliwy« (1): Mógł bych thu dzifieyłfe przykłády/ yákoby ná łłnurek zebrác o tych á tákowych oycach dziwnych á popędliwych GliczKsiąż G3v.

»dziwny a (i) srogi« [szyk 1 : 1] (2): widzílz iáko ieftł ná nim [na morzu] wiele dziwnych á frogich rozbojnikow RejZwierc [121]v; CzechEp 366.

a. *W funkcji rzeczownikowej: dziwak, człowiek zgryźliwy, niemły, niezadowolony, mrukliwy; morosus Mącz, Calag; dyscolus, homo intractabilis Mącz (5) : ta gwyzda ma mocz kłobye przyczyágacz zelazo y dyament tak marya kłobye przyuodzy dzywne grzełzne albo łobye rołpaczayące abo łobye wgrzechach tełknące PatKaz III 126v; Morosus, Dziwny/ dziwak/ fantałtik/ łwey głowy/ któremu nikt vgodźíc nie może/ nic mu łie niepodoba. Mącz 233c, 98b, 461a; Calag 577a.*

6. *Zdziwiony (1) : Wezwawłzy mnie ná łtronę/ záráżem poczęłá Mowić: iák do Małżeńłtwa/ rzecz by łie łtoczyłá. Wczym bárzo dziwny będąc/ przećiech nie odmawiał/ Y do włzelkiewy połługi/ gotowym łie łpráwiał. PaxLiz D4v.*

7. *W funkcji wzmacniającej: bardzo duży, większy niż oczekiwano (738) : OpecŻyw 160v, 165v; PatKaz II 49; PatKaz III 106v, 117v, 121v, 122, 143v; SWieczkowa Wodka ieft dzywney mocy w naprawieniu łkażonego wzroku FalZioł II 12a, I 29a, 43b, 78a, 97c, II 4b (14); BielŻyw 54; WróbŻołt 16/7, 118/18; LibLeg 10/92v; ktorys ty krol ieft dzywná iákaś łwiętołbliwołcią okrałzony. RejPs 98v;*

GDyż włytki piłma wyflawiaią dziwne dobrotliwości twoie nałz miły panie *RejPs* 151, 45, 70, 87v, 94v, 112 (37); *RejRozpr* G4; *RejJóz* A5v, B2, C3, E2, G3v (15); *RejKup* b5 [2 r.], b8v, c8v, D, f7v (16); H6v; *MurzHist* Kv, T2v; *MurzNT* 21; *KromRozm III* Av; *Diar* 70; *DiarDop* 100; *BielKom* D5v; A ferce me we mnye ćirpi ná wlfem dziwne trwogi *LubPs* Zv, A4, A5v, C, Cv, D4 (66); *RejWiz* 10, 12, 19, 21v, 32v (70); *Leop Esth* 8/17; *RejZwierz* 25v, 47v, 73, 80, 125v (10); Potym też widział mężą síwego/ y wielce poważnego/ nieiáką dziwną [*mirabilem*] a zacną wielmożnością ná wżem ozdobionego. *BibRadz 2.Mach* 15/13, I 4a marg, *Ps* 16/7, *Sap* 17 arg; *BielKron* 25v, 90v, 239v, 276v; *KwiatKsiąż* B2, G4; *Corruptissimos mores secum invexit in patriam*, Dziwną rośpułtność á nierząd s łobą wniosł do oycizny. *Mącz* 477c; tym łokiem lice pomázuy/ dziwney mu gładkości przydałz. *SienLek* 80v; *LeovPrzep* A2v; Náłtuchálichmy fie o dziwnym prześladowaniu wiernych od niewiernych *RejAp* 96, 19, 35v, 55v, 61v, 74 (71); *GórnDworz* B7v, C2v, H6, X, Ee2v (10); *RejPos* 5, 5v, 6, 7, 20v (141); *GrzegŚm* 48; *KuczbKat* 115, 120, 165, 411; A Ták s tych dziwnych wymyłłow á s tych dziwnych rozności tych przyłmákw rozlicznych/ á co fie ma inłzego vmnożyc? *RejZwierc* 59v; Pan [...] fiedząc ná wyfokołciach niebiełkich [...] ołtápiony dziwnemi tłumy rozlicznych á mocnych á poważnych/ nie ziemłkich ále niebiełkich łług łwoich *RejZwierc* 69, 60v, 83, 93, 131, 194 (66); *BielSpr* c2, 35v; *WujJud* 234, 249v; *WujJudConf* 248v; *RejPosRozpr* b3; *RejPosWstaw* [110³]v; *HistHel* D2v; *MycPrz* II Bv; *BiałKaz* 13v [2 r.]; *BudNT przedm* a6, przedm b2v; *CzechRozm* Av, A2v, 58v, 111, 166v, 250; *PapPan* Dd3, Eev, Ee2; *KarnNap* B; *ModrzBaz* 23, 133; *SkarJedn* 64, 326; *Oczko* A3, 25v; *KochPs* 33, 65, 93, 114, 116 (8); O Dziwna y mężna ku Synom tey Mátki miłóść. *SkarŻyw* 63, 3, 14, 16, 47, 74 (34); *StryjKron* 757, 772; *CzechEp* 52, 157, 160, 162, 183 (11); *BielSen* 14; Oczy dziwnéy piękności/ W ktorých łye włytki nayduią wdzięczności. *KochPieś* 53; *PudłFr* 21; *ArtKanc* A15, B10, C16v, F9v, F13v, S20v; *GórnRozm* D3; A obiedwie łtronie/ Stráchem dziwnym przeráził/ Pan wielki *ZawJeft* 14; *ActReg* 14 [2 r.], 71; *GrabowSet* O3; *LatHar* 64, 150, 250, 293, 422 (9); *WujNT* 154, 211, 212, 372, 419 (13); *WysKaz* 11; *KlonKr* B; *PowodPr* 2, 50; *SkarKaz* 81a [3 r.], 117a, 203a, 274b, 277b (11); *GosłCast* 68 [2 r.]; *PaxLiz* A2v, Cv; *KlonFlis* Ev; Ty rządziłz krzywomyłłny dowćip/ y ty zbroiłz łęzyk w dziwne chytróci: ty połtáwę łtroiłz. *KlonWor* 1.

W charakterystycznych połączeniach: *dziwne(-y, -a) błogosławieństwo* (11), *bogactwo* (5), *chciwość* (4), *chytróść*, *cierpliwość* (4), *ciężkość*, *cudność*, *dar* (8), *dobroć* (3), *dobrodziejstwo* (17), *dobrotliwość* (6), *doskonałość*, *dostojność*, *frasunek* (4), *gładkość*, *głębokość* (4), *hojność*, *krewkość*, *krzywda*, *łaska* (17), *łaskawość* (2), *męstwo* (2), *miłosierdzie* (18), *miłóść* (11), *moc* (69), *mocarz* (5), *mocność* (2), *możność* (42), *niebezpieczeństwo* (9), *nienawiść* (2), *niesprawiedliwość* (3), *nieszczęście*, *niezgoda* (3), *obfitość* (4), *obrona* (6), *odmiana* (5), *odmienność* (5), *omyłność* (9), *opatrność* (26), *opieka* (8), *piękność* (4), *pilność* (2), *pocieciecha* (11), *poczciwość* (3), *pokora* (2), *pokusa* (3), *pomoc* (7), *pomsta* (9), *poruszenie* (2), *porządek* (3), *posłuszeństwo*, *praca*, *prędkość* (2), *prześladowanie* (4), *przewrotność* (4), *pycha*, *radość* (13), *ratunek*, *roboty*, *rozkosz* (43), *rozmnożenie* (2), *rozpacz* (2), *rozpusta*, *rozpustność* (3), *rozum* (5), *siła* (2), *słodkość* (2), *sprawiedliwość* (5), *sprosność*, *srogość* (7), *stałość* (3), *strach* (7), *subtylność* (2), *szczęście* (3), *szczodrobyłość*, *szemranie*, *szkoda*, *śmiałość*, *śpiewanie*, *światłość* (10), *świętość* (2), *trudność* (10), *trwoga* (7), *uciecha*, *udręczenie*, *umiejętność*, *umiłowanie*, *wdzięczność* (3),

wesele (3), wiara (5), wielkość (3), wielmożność (24), włosność (6), wysokość (3), zacność, zbrodnia, zbytek, zdrada (3), zgoda (3), złość (6).

Zwrot: »(być) dziwny [w czym]« = posiadać jakąś cechę w wysokim stopniu (6): proch [...] Wroblego profa ielth dziwny wpobudzaniu vryny *FalZioł* I 51a; Abowiem święty ielst kościoł twoy/ á dziwny w [prawiedliwości] [*mirabile in aequitate*]. *WróbŻołt* 64/6, T8v; *Leop Ps* 64/6; *ArtKanc* A11, J2v.

Szeregi: »dziwny, cudowny« (1): tedy dawał Pan Bog słabym Pánienkom/ wielki dowcip/ y dziwną cudowną pomoc/ ná obronę pánieńtwa. *SkarŻyw* 445.

»dziwny a dziwny« (3): żaden rozum ié tákiey íprawie iego widziwowác nie może/ widząc dziwne a dziwne piękności á roskołzy iego. *RejPos* 341, 222; Y dla tego iednaćie ię pośpolicie o dziwne/ á dziwne zbrodnie *GórnRozm* Kv.

»dziwny i niedościgniony« (1): tedyby nie byłá wielką miłość iego przeciw nam/ dziwna y nie dościgniona *CzechRozm* 58v.

»dziwny a nieprzypatrzony« (1): dodawa im [Pan] Duchá íwego świętego/ iż ié wždy ácz s ítráchem pokuźáią mowić álbo piác o tey dziwney a nieprzypátrzoney wielmożności iego, *RejAp* AA3v.

»dziwny a niepospolity« (2): Też ziarnka Piwonijey piętnaćie: ítarte na proch á zwinem pite po ranu/ maią dziwną á nie pośpolitą włońość naprzeciw s. Walente⁸⁰ niemoczy. *FalZioł* V 76, V 89v.

»dziwny a (i) niesłychany« (4): Abowiem [*magnes*] ma dziwną j nieflychaną mocz: żelazo k łobie ciągnąc. *FalZioł* IV 55c; *RejPos* 248; *GórnRozm* H3v; *PaprUp* 14.

»dziwny a (i) niewymow(io)ny« (6): Też takieź drijakiew/ y takieź *Metridatum*: iá dziwny á niewymowney pomocy naprzeciw morowemu powietrzu *FalZioł* V 73v; *RejAp* 189; *RejPos* 278; *BiałKat* 156; *GrzegŚm* 54; *WujNT* 102.

»wielki a (i) dziwny« [szyk 10: 3] (13): *OpecŻyw* 11v; *LubPs* T4v; *BibRadz* II 59c *marg*; iáwnie wiedzą iáko iá powinni miłowác Páná Bogá íwego/ zá ty hojne á rozliczne dobrodzieyftwa iego/ ktore vftáwicźnie biorą z oney wielkiej á dziwney dobrotliwości iego. *RejPos* 209v, 177v, 325; Gánimy iáwny on błąd wielki á dziwny/ ktory Mnifzy wymyślili *WujJudConf* 221v; Owfzem woleli wielkie y dziwne trudności y niebepięczeństwo zdrowia podiac *CzechRozm* 252; *SkarJedn* 313; O wielga á dziwná powolności/ y flepe poślufzeństwo/ iakoś ty ielst pierwfzym kámieniem budowania Chryftułowego *SkarŻyw* 26, 238, 557; *GórnRozm* D4v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (9) : *Mirus*, *Dźiwny Mqcz* 223c; *Portentosns*, *Dźiwny* [...] Pełny dźiwów. *Mqcz* 445d, 223c; *Calag* 576b; *Mirificus* – *Dziwni*. *Calep* 664b, 664b [3 r.], 824a.

Synonimy: 1. *cudowny, inakszy, niedościgniony, nieogarniony, niepodobny, niepospolity, niesłychany, niewymowny, niewymyślony, niewyrozumiany, niewysłowiony, niezwyczajny, odmienny, osobliwy, osobny, rozmaity, rzadki, skryty, subtylny, tajemny, zakryty, zawikłany;* 2. *cudowny, niebieski, nieczłowieczeński, niewymowiony, nieziemski, przeciwnyrodzony, rzadki;* 3. *nieprzypatrzony, niewyrozumiany, spaniły, wielki;* 4. *wymyślny;* 5. **a.** *niewidany, potworny, szkarady, szpatny;* **b.** *nieokrocony, okrutny, podły, popędliwy, srogi, szalony;* **a.** *dziwak, fantastyk, posępny, szkodliwy, zły.*

Cf **DZIWNOSTRASZNY, NIEDZIWNY, PRZEDZIWNY**